

Qulit ilinnit ilisimasassatut meeqqap autissemik nappaatillip (allallu..) kissaatigisaat

1. Pissusilersorneq tassaavoq attaveqatigiinneq.

Pissusilersorneq sunaluunniit tunngaveqartarpoq. Meeraq autissemik innarluutilik oqarluni paasititsisinnaangikkangat taassuma pissusilersorneratigut eqqamini susoqarneranik paasinninnera ersersinneqartarpoq. Pissusilunneq meeqqap ilikkariartorneranut aporaaffiusarpoq. Pissusilersuutilli taakku unitsinneqarnissaat/allanngortinneqarnissaat naammanneq ajorpoq; pissusilersuutit taakku naleqquttunik allanik taarsernissaannik meeraq ilinniar-tiguk, eqqortumik ilinniartitsineq taamaalilluni annertusiniassamat.

Una upperileruk: Pineqartup allat naleqquttumik peqatiginissai ilikkarusuippaa. Meeqqat kikkulluunniit "pissusilunnikkut" pitsaangitsumik akineqarnissartik kissaatigineq ajorpaat.

Pissusilunneq tassaakkajuttarpoq pineqartup malugissutsini atorlugit akornusersuisoqarneranik paasinninnermik qulineqarnera, kissaatigisani pisariaqartitaniluunniit pillugit oqaatiginissinnaanginnera imaluunniit sunik naatsorsuuteqarfigineqarnerminik paasinnis-sinnaanginnera. Akerliunermut tunngaviusoq paasiniallugu pissusilersuutip tunuliaqutaa misissoruk. Pissusilersornerup kinguinngua susoqarnersoq allattaruk: Inuit peqataasut, ullormi piffissaq qanoq ilinersoq, sammisat, avatangiisit il.il. Piffissap ingerlanerani immaqa tunngaviusoq paasinarsiaartussaaq.

2. Sunaluunniit taamaattussaannartut isigeqinagu.

Paasissutissat piviusumik tunngavillit pigineqartinnagit isummat eqqoriaanerinnaasarput. Pineqartup immaqa malittarisassat ilisimanagilluunniit paasinngilai. Immaqa ilitsersuutit tusarsimagaluarlugit paasinngilai. Ippassaq immaqa paasigaluarpai ullumikkulli puigorsimal-lugit. Imminut aperigit:

Meeqqap ilumut sumik piumasaqarfigineqarnerluni nalunnginneraa qularinngiliuk? Meeraq matematikimik suliassinneqarnerit tamaasa tasan-ngaannaq perusersartarfiliapallattari-aqartaruni immaqa suliassiissup sularinissaa naluaa imaluunniit suliassami pitsaasuunngit-soornissaa qunugalugu. Meeqqap piginnaasutut misigilernissaata tungaanut suliassaq uteqattaarlugu meeraq sungiusaqatigiuk. Meeraq immaqa meeqqat allat peqatigalugit suli-assamik naammassinnissinnaangornissaminut suli su-ngiusartariaqarpoq.

Qularinngiliuk meeqqap ilumut malittarisassat paasinerai? Pineqartup isumannaallisaaneq, aningaasaqarneq, peqqissuseq pillugu malittarisassani suna pineqarnersoq paasivai? Immaqa pinngortitamik sammisaqarnermi suliassani naammassinngitsooqinagamiuk ernumalluni ul-laakkorsiorsinnaasimanani maanna nererusuleriarami taqussaminut tamussilaarpoq.

3. Malugissutsikkut ajornartorsiutit siulliullugit takuniakkit.

Meeqqap akkerliunerata ilarujussua malugissutsikkut ippigisaqarnermik pissuteqarpoq. As-sersuutaasinnaavoq qulleq ikeqattaartoq meeqqanut autissemilinnut ajornartorsiuterujussu-usarneranik paasinarsisimasoq. Nipaa meerarpassuit tusaaniarnerannut malussareqisumut akornutaasaqaaq qullerlu ikeqattaarlunilu qameqattaartoq isigisanik allanngortitsisinnaavoq inimi isersimaffigisami pisattat inuillu aalaannavissutut isikkoqalersillugit.

Qullermik ikumaannartumik pærilimmik nerriviup qaavanut ilisinikkut ikeqattaarnq millisin-neqarsinnaavoq, taamatullu aamma lysstofrørit nutaat taamaallutik. Immaqaluunniitmeeraq ilinnut qaninnerulluni issiasariaqarpoq; igalaap silataani maskiinat "akornanni" nipeqarpallaa-qimmat, Nuka Piitamut isussuttoq, issiaviit natermi kalikalaarneqartut, aqerluusanik kiinnaarpalunneq pissutigalugit qanoq oqalunnersutit paasisinnaangilaatit.

Isumassarsiat malugissutsimut iluaqutaasut klassimi atugassat pillugit pillorissaasoq timikkulluunniit sungiusaasoq aperiuq. Pineqartut meeqqanut autismeliinnarnut pinnatik aamma meeqqanut tamanut pitsaasuupput.

4. Meeraq pisariaqartitsilersiinagu ilorraallaqqinnissamut unikkallartitsinissaq isumagiuk.

Inimi teqeqqoq nipaatsaq tippilersugaq, akisaasalersugaq, atuakkersugaq tusarnaarutiligarlum meeqqap sammisani sapileraangamigit klassimi sammisanut eqqissilluni uteqqissinnaanis-saminut ungasillivallaangikkaluarluni eqqarsalaarniarluni ornissinnaasaqartitsissaaq.

5. Meeqqap sunissaa kissaatiginerlugu ilitersuerpalaarlutit oqaluttuuguk

Ima oqaannapajunnak. "Asaffik tukatsissimavat!". Tamanna meeqqamut pisimasunik oqari-artuutaannaavoq. Pineqartup ima isumaqavinnerit "Taninnitit piialaakkit pappiaqqallu allaru-titit igillugit" paasisinnaangilaa. Sunissaminik eqqoriaaseqinagu namminerluunniit paasi-niaateqinagu.

6. Meeqqamut isumatusaartumik naatsorsuuteqarit.

Atuarfinni katersuunnersuit meerarpassuarnik uuntritilinnik peqataaffiusut arlaata avam-mut oqalugiarfigisai meeqqamut autismelimmu ippinnarlutillu paasissaangillat. Immaqa atortunik allanilluunniit nassaarniarnermi ikiuunnissaq iluaqutiginerussavaa.

7. Sammisat akornanni allamut saanniarnermi meeraq ikioruk.

Sammisamit allamit allamut nuunnissaq aalasinnaanikkut pilersarusiornissaa pineqartumut siviluneruvoq.

Meeraq 5 minutsinik sioqqutsillutit ilisimatiguk nuunnissarlu sioqqullugu minutsillu marluk sioqqullugit oqarfigalugu - taarsiinissamullu pilersarusiornerit minutsinik marlussunnik ilallugu. Nalunaaqutaq tikkuutitalik nalunaaqutarluunniit amoortagaq sianertartoq ner-rivimmiitillugu qaqugukkut taarsiinissamik takussutissinneqarsinnaavoq, taarsiinissamullu ikiorneqanginnerunissaa pisinnaalluni.

8. Pisoq nuanninngitsoq ajornerulerseqinagu.

Meeqqap nalunngilaa naak inersimasuugaluarlutit ilungersortillutit ilaatigut pitsaann-gitsunik aalajangiisinnaasartutit.

Unittoornissani, kamamminik takutitsinissani allatulluunniit klassinnik akornusersuinissani ilumut siunertarinngilaa. Nammineq kamaamminngikkuit sukkanerusumik tamatumingga qaangiinissaanut ikiorsinnaavat. Ajornartorsiummik qaangiisitsinani ajorseriartitsilluni iliuitsit makku maluginiakkit:

- Nippaneq imaluunniit nipitunerusumik oqalunneq. Meeqqap nipituuliorneq nillianerlu tusaassavai, oqaatigineqartut pinnagit.
- Pineqartoq ikkatigalugu issuarluguluunniit. Tusangiasaarineq, kanngusaarineq taaguu-sersuinerluunniit "meeqqap kanngutsalluni" pissusilersorunnaarnissaanut aqputaanngillat.
- Tunngavissaqanngitsumik pisuutitsinerit.
- Marluinnik isumaqarpalaarneq.
- Qatanngutaanut atuartumulluunniit allamut assersuullugu.
- Maannamut attuumassuteqanngitsunik siusinnerusukkut pisimasunik eqqartuineq.
- "Meeqqat autis mellit tamarmik assigiipput"-mik oqalunneq.

9. Isumatusaartumik isornartorsiugit.

Ilumut - isornartorsiuinermut "kinguneqartussamut" akuersinissamut qanoq pikkoriffeqartigaat? Taamaaliorsinnanaermut inerisimaneq imminullu tatigineq maanna meeqqap piginnaasaanit ungasitsorujussuusinnaapput. Taava naqqittassanngiliuk? Soorunami taamaaliortassaait. Taamaaliorninnili asannittumik tusaasinnaatillugu pisarit. Qinnuigaakkit! Meeraq autis melik kamakkaangat, paatsiveerusimaaraangat, puullaaqigaangat, unittooraangat, eqqissiveqanngikkaangat allatulluunniit misigissutsimigut peqatigisinnaanngikkaangatit naalakkiillutilluunniit naveersisaqinak.

Aamma eqqaamajuk meeraq oqaatigisavit nipaannut sakkortunerunngippat taamatulli periassamat. Nillianeq kamanaagisaqarnerluunniit tusaassavaa oqaatsilli paasinaaviarnagit, taamaattumillu sumik kukkussuteqarnerluni iliuuseqarfigisinaanagu.

Nipikitsumik oqalugit eqigullu, taamaallutit qaffasinnerunngikkaluarlutit meeqqatulli qaffasissuseqalissagavit.

Meeraq naapertuutinnngitsumik pissusilersorneq paasitinniarlugu tapersersuerpalaarlutit, ajornartorsiummik qaangiiniarfiusumik ikioruk, pillaallutillu naveeqinagu. Pissusilersornermigut misigissuseriligaasa oqaasertalernissaannut ikioruk. Imaassinnaavoq oqartoq kamalluni, immaqaluunniit ersisimavoq, nalornilluni, aliasulluni sinngalluniluunniit. Akissutaata saniatigut suna pineqarnersoq paasiniaruk. Sungiusarneq pisuusaartitsinerluunniit - tulliani taama pisogarnissaanut meeraq pitsaanerlusumik pissusilersornissamut ilitersuuguk. Oqaluttuaq, asseq inuttulluunniit oqaluttuarneq iluaqutaassaaq.

Pisariitsunik aqqiissutissaqanngilaq. Taavalu "tulliani" eqqortumik iliorpat ingerlaannaq tamatumingna oqarfigissavat. Isornartorsiuinermut eqqortumik pissusilersornissamut nammineq ilitersuukkukku ikiussavat.

10. Toqqagassavinnik - toqqagassaviinnarnillu toqqagassiisarit.

Meeqat "taamaaliorusuppit..?"-mik toqqagassinnagulu apereqinagu, naaggaarnissaa akuersinnaanngikkukku.

"Naamik" immaqa "Maanna nipituumik atuarusuppit?"-mut imaluunniit "qalipaait Williamilu katussavisigit?"-mut akissutigaa eqqortuussaaq. Toqqagassat toqqagassaviunngippata meeqqat tatigiuminaatsinne-russavaait.

Ulluinnarni toqqagassarpassuit tupinnaannartut pissusissamisuuginnartutut isigaatit. Allat toqqaasinnagit periarfissanik toqqaaginnavittarputit, nalunngikkaluarlugu toqqaanissamut periarfissaqarlutit kiisalu toqqaanerit inuuninnut siunissannullu aqutsisuusq.

Meeqqamut autismelimmut toqqagassat ikitsuinnaasarpuit taamaammallu imminut tatiginia-
rnera ilungersunarnerusarluni. Meeraq toqqagassikulaarnerugaanni ulluinnarni inuunermi
peqataajumanerulernissaanut iluaqutaassaaq.

Sapinngisamik "pisussani" toqqagassiigit. Ima oqaannaqinak: "Quppernerup qulaani atit
ullorlu allakkit," ima oqarit: "Atit ullorluunniit siulliullugu allakkusuppiuk?" imaluunniit "Suna
siulliullugu allakkusuppiuk, naqinnerit imaluunniit kisitsisit?" Kingorna ima ilitersuuguk:
"Qivi Nukap atini pappiaqqamut allappaa".

Meeraq toqqagassinneratigut naleqquttumik pissussilersornissaanik ikiorneqartarpoq,
pineqartulli aamma toqqaasinnaangiffigisanik piffissaqartarnera paasisariaqarpaa.
Taamaattoqartillugu soq imaattoqartarnera paasiuminaatsissanngilaa:

- "Matumani navianarmat toqqagassissinnaanngilakkit. Ajoquseqinaatit."
- "Nukamut ajoqutaassammat/meeqqamut allamut ajoqutaassammat taamatut toq-
qagassissinnaanngilakkit."
- "Amerlasoorpassuarnik toqqagassittarpakkit maannali inersimasoq toqqaasariaqar-
poq".

Oqaaseq kingulleq: Upperneq. Henrik Ford, taanna biiliutilik oqarpoq: "Susinnaanerlutit
susinnaannginnerlutilluunniit isumaqaraluaruit ilumoortuaannarputit." Meeqqamut
iliuuseqarsinnaanerit upperiuk. Tamatumani naleqqussarnissaq, naammattusaarnissarlu
pisariaqarpoq, autismeli assigiinngitsorujussarmik innarluutaavoq.

Iliuutsinut ineriartornermullu killeqavinnigilaq. Meeraq oqaatigisinnaasaminit paasinnissinnaa-
nerujussuuvoq paasisinnaasaalu pingaarnerpaaq tassaavoq eqqarsarnersutit "sapinngilaa".
Naatsorsuuteqarneruguit pissarsilluarnerussaaitit. Meeraq sunngornissaanulluunniit taperser-
soruk, taamaalilluni klasserisat qangali qimareeraluaruniulluunniit suli sammivini attannias-
sammagu.

Manna anaanamit tuluusumit allanneqarpoq, Ellen Notbohmimit